

МОТИВАЦІЯ РОЗВИТКУ АКТИВНИХ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ: ПІДСУМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На основі проведеного аналізу рівня безробіття, нормування, умов та охорони праці, атестації робочих місць, запропоновано заходи соціального захисту працюючих на регіональному ринку праці. Визначено перспективи розвитку активних форм соціального захисту малозабезпечених верств населення.

Останнім часом в Україні активно проводиться робота по реалізації державної політики в галузі соціально-трудових відносин, оплати, охорони та умов праці, зайнятості населення, безпечної життєдіяльності, надання державної соціальної допомоги і адресної соціальної підтримки малозабезпеченим верствам населення, матеріально-побутового обслуговування інвалідів, пенсіонерів, ветеранів війни та праці, соціального обслуговування самотніх непрацездатних громадян, активізації діяльності соціальних установ.

Найголовнішим на сьогодні залишається питання соціальної політики - зайнятості населення. Для ефективного сприяння зайнятості та забезпечення соціального захисту непрацюючих громадян здійснюється координація та контроль за реалізацією програми зайнятості населення на перспективу.

Аналіз стану ринку праці на Хмельниччині показав, що кількість незайнятих громадян на фіксованому ринку праці у 2001 році зросла на 10%, у т.ч. безробітних - на 9,3% і становила, відповідно, 73,8 і 60,1 тис. осіб. У 2001 році було працевлаштовано на 19,9% громадян більше, ніж у 2000 році. На 3,2% зросла кількість осіб, які проходили професійне навчання і перенавчання, на 20,1% - залучених до громадських робіт. Всього заходами активної політики зайнятості було охоплено 50,4% громадян, які перебували на обліку в службі зайнятості, проти 47,1% у 2000 році.

Станом на 1 січня 2002 року число безробітних в області становило 28,2 тис осіб, що на 2,8% менше, ніж на початок 2001 року. Рівень безробіття зменшився з 3,84% до 3,73%. На 37,9% зросла потреба підприємств у працівниках. Однак, в окремих регіонах ситуація залишається напруженою і навіть погіршується. Так, у Полонському районі кількість працевлаштованих у 2001 році зменшилась порівняно з 2000 роком на 9,9% або на 96 осіб.

Більш, ніж у половині регіонів зріс рівень безробіття, найбільше у: Деражнянському районі - з 3,15% на початок минулого року до 5,18% на 1 січня 2002 року, Білогірському - з 2,68% до 3,43%, Віньковецькому - з 2,59% до 3,18%, Летичівському - з 1,88% до 2,63% та ін. Високий рівень безробіття на ринку праці у містах: Старокостянтиніві, де він становив 9,49%, Шепетівці - 6,99%, Славуті - 5,62%, Кам'янець-Подільському - 5,21%; Шепетівському районі - 6,08%.

З метою заохочення роботодавців до підвищення ефективності діючих і створення нових робочих місць проведено в області Всеукраїнський конкурс на звання "Кращий роботодавець року", спільно з центром зайнятості визначено переможців за 2001 рік, проведено роботу по розгортанню конкурсу у 2003 році. В області передбачалося створити 7,8 тис. нових робочих місць. Фактично створено 8,1 тис. нових робочих місць, що на 19% більше, ніж у 2001 році.

Найбільшу кількість нових робочих місць введено в дію в торгівлі і громадському харчуванні (близько половини усіх новостворених місць). Активно цей процес проходив у м. Кам'янці-Подільському, де створено майже 2 тис. нових робочих місць, Волочиському районі - 338, м. Шепетівці - 300, Кам'янець-Подільському районі - 290, стільки ж у м. Старокостянтиніві.

У той же час у 9 районах введено в дію робочих місць менше, ніж у 2000 році, а саме: Хмельницькому (на 33%), Деражнянському (на 24%), Дунаєвському (на 17,6%) та ін. Не виконано завдання програми зайнятості щодо створення робочих місць у м. Хмельницькому, де передбачалось ввести в дію 2550 робочих місць, фактично створено 1573 і Славутському районі, відповідно, 65 і 57 робочих місць.

На нашу думку, слід звернути особливу увагу на питання зайнятості: виконання певних напрямів програми зайнятості населення, розробку додаткових заходів, які сприятимуть пом'якшенню напруги на ринку праці цих регіонів. Відповідно до програми в області проведено розрахунок балансу трудових ресурсів за 2002 рік по районах, містах, селищах міського типу, сільській і міській місцевості. Однак, у 9 регіонах баланс не розроблено, а саме у: Білогірському, Волочиському, Красилівському, Летичівському, Полонському, Славутському, Хмельницькому районах та містах Хмельницькому і Славуті.

Для забезпечення виконання в області спільного наказу Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства економіки України від 28 грудня 2000 року № 361/7 "Про заходи по поліпшенню нормування праці" розроблено показники, за якими Хмельницьким головним управлінням з праці проводився моніторинг. Результати обстеження більше 200 підприємств, матеріали вивчення стану нормування праці на виробничому об'єднанні "Новатор" та Хмельницькому міському комбінаті комунальних підприємств вказують

на значні в області недоліки у нормуванні праці. Нами вивчено роботу науково-дослідного центру нормативів з праці "Хмельницькагропромпраця", підготовлено відповідні пропозиції щодо його покращення. Моніторинг у сфері нормування праці має проводитися щороку. У 2002 році, крім госпрозрахункових підприємств державної та комунальної власності моніторингу піддавались промислові підприємства колективної власності.

Питання праці знайшли відображення в інформаціях про виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку області на 2002 рік, а також до проекту прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2002-2006 роки, які публікувались у періодичних виданнях.

Для забезпечення інформування населення щодо умов праці, їх соціального захисту від впливу на організм працюючого шкідливих хімічних, фізичних факторів, порядку встановлення їм пільг і компенсацій, зменшення травм виробничого та невиробничого характеру в засобах масової інформації опубліковано більше 550 статей. Введено постійну рубрику по обласному та місцевих телебаченні щодо транспортних пригод. Фахівцями Державної експертизи умов праці та служб охорони праці надано консультативну допомогу біля 2000 підприємств.

Відповідно до повноважень, покладених на Державну експертизу умов праці, у 2001 році проведено експертизи умов праці майже на 900 підприємствах, з них на 550 державної власності. За даними цієї служби в результаті проведених скасовано безпідставне підтвердження прав на пільгове пенсійне забезпечення біля 400 особам, що призупинило призначення та виплату таких пенсій на суму 1 514,5 тис. грн.

За ігнорування підприємцями виконання атестації Державною експертизою області, її районними та міськими управліннями через органи прокуратури притягнуто до адміністративної відповідальності 73 керівники, на яких накладено адміністративні стягнення на загальну суму 4985 грн. Із запланованих у 2001 році 215 підприємств, провели атестацію робочих місць лише 160, продовжують її проведення 55 та розпочали ще 147 підприємств різних форм власності. Фактично у 2001 році атестовано більш як 5 тисяч робочих місць, на яких зайнято 12,5 тисяч працюючих.

Для забезпечення проведення робіт щодо атестації, у 2001 році атестовано усі санітарно-гігієнічні лабораторії районних та міських підприємств, та 3 МОЗ України, у тому числі і лабораторію експертизи умов праці, яка провела атестацію у повному об'ємі на 74 підприємствах області. За розробленими заходами за матеріалами проведеної атестації поліпшено умови праці 1200 працюючим, значно скоротились професійні захворювання. Підприємцями приймаються заходи щодо впорядкування робочих місць вимогам Закону України "Про охорону праці"; прийняті Колективні угоди відображають вимоги щодо умов праці.

Незважаючи на покращення роботи, хід проведення атестації є недостатнім в системі агропромислового комплексу, на будівництві, в установах освіти, легкій промисловості, автотранспортних підприємствах та ін. Вкрай негативне становище у Білогірському, Старосинявському, Летичівському, Волочиському, Чемеровецькому, Славутському районах, уповільнився хід проведення у м. Хмельницькому, Кам'янці-Подільському, Старокостянтиніві.

Необхідність проведення атестації обумовлюється нагальною потребою встановлення заходів для покращення умов праці. За проведеним аналізом в області в шкідливих умовах зайнято 137,0 тис. працюючих, з них 65 % виконують роботи при незадовільному температурному режимі, 40 % - при підвищених рівнях шуму, 35 %- при підвищених рівнях промислового пилу, 15 %- при перевищенні хімічних факторів, 20 % - при перевищенні сполук гостроспрямованої дії, більш як 30% зайнято важкою фізичною працею.

Саме за матеріалами атестації можлива розробка заходів щодо покращення умов та охорони праці, прийняття рішень щодо вивільнення працюючих з таких умов. Одним з важливих завдань на сьогодні в області, на наш погляд, є організація роботи щодо профілактики невиробничого та виробничого травматизму, у цілому виконання завдань щодо безпечної життєдіяльності населення.

У 2001 році на 1637 підприємствах відновлено дію системи охорони праці, видано 2180 розпоряджень, складено 2102 акти про порушення законодавства "Про охорону праці", з 9 керівниками розірвано контракти. Внаслідок невиробничого травматизму у цьому ж році загинув 1696 чол., що на 129 більше минулого, на 13 чол. збільшилась загибель дітей і становить 64 випадки, загибель людей, пов'язана з транспортом становить 233, що на 74 більше 2000 року. Потребує нагального поліпшення інформаційно-роз'яснювальна робота, вирішення питань щодо фінансування заходів та програм, адже за останні роки кошти на заходи з охорони праці не виділялись. Існує проблема поліпшення роботи наглядових функцій з боку обласних управлінь і безумовно відповідних служб охорони праці.

Одним із важливих питань залишається обслуговування інвалідів, ветеранів війни і праці, інших соціально незахищених верств населення. Метою реформування системи праці та соціального захисту населення є створення умов для забезпечення достатнього життєвого рівня населення, покращення їх соціальних та матеріально-побутових умов.

Станом на 01.01.2002 р. в області 13112 громадян потребували обслуговування соціальними працівниками. Для покращення обслуговування громадян крім 954 соціальних працівників, які працюють в системі соціального захисту населення, протягом 2001 року залучено 207 осіб за рахунок центрів зайнятості, так як покращення соціального захисту громадян похилого віку, інвалідів є спільним завданням органів соціального захисту населення і служби зайнятості. Не проведено такої роботи в Старосинявському,

Новоушицькому, Вінковецькому, Хмельницькому, Чемеровецькому районах. Для підвищення професійного рівня у 2001 році на базі СПТУ №24 м. Хмельницького розпочато курс навчання за спеціальністю "Соціальний працівник".

Станом на 01.01.02 відповідно до медичних показників та обстеження матеріально-побутових умов проживання інвалідів війни і праці в області перебувають на обслуговуванні понад 33 тис. осіб. Слід зазначити, що на протязі останніх років усі особи, які потребують стороннього догляду, обслуговуються повністю. Аналізуючи підсумки роботи органів праці та соціального захисту населення в 2001 році, необхідно зупинитись на досягненнях у проведеній роботі, а саме:

- по перше, починаючи з 1999 року в області погашена заборгованість по виплаті компенсаційних витрат на ремонт та технічне обслуговування;
- по-друге, 3810 осіб, які перебувають на обліку по забезпеченню путівками на санаторно-курортне лікування пройшли курс лікування, з них 219 осіб оздоровились в санаторіях місцевого значення. Особам, які відмовились від лікування або не отримали путівки з інших причин, виплачені компенсації.

Не менш важливим є і той фактор, що якщо станом на 01.01.01 на обліку по забезпеченню інвалідними візками перебувало 456 інвалідів, то протягом року усі вони забезпечені колясками та проведена їх заміна інвалідам, у яких закінчився термін експлуатації і візки не підлягали ремонту. В цілому в область надійшло інвалідних візків 721, що складає 158% від потреби на початок 2002 року. З кожним роком спостерігається збільшення кількості транспорту, який відповідно до рознарядки Мінпраці та соціальної політики України надходить в область. Якщо у попередні роки кількість транспорту не перевищувала 15-20 одиниць, то в 2001 році надійшов 51 автомобіль.

В даний час на обліку в органах праці та соціального захисту населення перебуває понад 11 тисяч дітей-інвалідів. Концепцією ООН про права дитини визначені права дитини-інваліда вести повноцінне життя в умовах, які забезпечують їй гідність, сприяють впевненості у собі, а також право дітей-інвалідів на особливе піклування, доступ до освіти, відновлення здоров'я, соціального, культурного і духовного життя. Починаючи з 2000 року в області проводилася відповідна робота, спрямована на виконання постанови Кабінету Міністрів України №1545 "Про схвалення концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів". У вересні 2001 року розпочали своє функціонування центри ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів у м. Хмельницькому, Кам'янці-Подільському, Деражні. У 2002 році в таких центрах обслуговуються діти-інваліди м. Нетішина та Волочиського, Поляського та Дунаєвського районів. Центри забезпечені необхідним інвентарем. Спільно з управлінням охорони здоров'я, освіти і науки в області розробляється методика навчання та реабілітації таких дітей.

В області станом на 01.01.2002 р. функціонувало 7 будинків-інтернатів обласного підпорядкування, в яких проживає біля 1000 інвалідів, ветеранів війни і праці, 30 районних і міських будинків-інтернатів, які обслуговують понад 600 громадян похилого віку.

Щодо фінансування будинків-інтернатів комунальної власності, слід зазначити про її стабільність протягом 2000-2001 років, що дозволило покращити матеріальну базу, умови проживання в них осіб.

Протягом 2001 року за рахунок цільових видатків та за підтримкою Фонду соціального захисту інвалідів, будинки-інтернати забезпечувались запчастинами до сільськогосподарської техніки та транспортних засобів, які перебували на балансовій вартості установ. За рахунок асигнувань та безкоштовних залучень установи забезпечені легковим транспортом та спеціальним автотранспортом для обслуговування осіб, які проживають в цих установах. В область у 2001 році надійшло 480 тонн гуманітарного вантажу, за оцінкою визначеною митною службою, на суму 15,2 млн. грн., а це - медичне обладнання, холодильники, електричні плити, будівельні матеріали, меблі, посуд, одяг, взуття. Крім набувачів, які ввезли зазначений вантаж, отримали допомогу 16 установ, які звернулись до обласної гуманітарної комісії, а це будинок-інтернат для дітей, притулки, районні лікарні, пологовий будинок та інші.

Не залишаються поза увагою в регіоні проблеми інвалідів УТОС та УТОГ. В області розроблені заходи щодо поліпшення соціального захисту малозабезпечених верств населення. Прийнята регіональна програма соціальної підтримки, трудової, медичної реабілітації інвалідів по зору на 2001-2005 роки. При формуванні обласного бюджету на 2003 рік на її фінансування передбачено цільові кошти. Одним із стратегічних напрямів подолання бідності найбільш вразливих верств населення є погашення адресної державної соціальної допомоги через реалізацію Закону України від 01.06.2000 р. № 1768-III "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям".

Станом на 01.01.2002 р. за деякими даними за призначенням допомоги звернулось 32,6 тис. сімей; 25,9 тис. сімей призначено допомогу на суму 11481,4 тис. грн. Найбільше призначено допомоги малозабезпеченим сім'ям у Білогірському - 1512, Красилівському - 1468, Кам'янець-Подільському - 1403, Новоушицькому - 1362, Дунаєвському - 1295 районах, та містах Кам'янець-Подільському -2801, Хмельницькому - 2065 сімей.

Однак в області мають місце окремі недоліки щодо виконання Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям". Станом на 01.01.2002 р. за нашими даними заборгованість перед отримувачами допомоги становить 4236,9 тис. грн. Значно заборгували перед малозабезпеченими сім'ями місцеві бюджети м. Хмельницького (511,9 тис. грн.), та Білогірського (689,4 тис. грн.), Дунаєвського - (324

тис. грн.), Кам'янець-Подільського (300 тис. грн.), Чемеровецького (257,6 тис. грн.) районів.

Для посилення контролю за правильністю надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям важлива роль належить соціальним інспекторам, яких станом на 01.01.2002 р. фактично працює 52, при необхідній чисельності - 96. Найбільш гостру потребу в соціальних інспекторах відчувають управління праці та соціального захисту населення Хмельницького міськвиконкому (працює 2 інспектори), Городецького (0 при потребі 2).

Для удосконалення системи соціального захисту населення, на наш погляд, необхідно:

- активізувати організаційно - роз'яснювальну роботу по виявленню малозабезпечених сімей, які мають право на державну соціальну допомогу;

- посилити контроль за призначенням і виплатою державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям на підставі діяльності соціальних інспекторів;

- відділу автоматизації обліку та комп'ютеризації Головного управління праці та соціальної політики спільно з районним та міським управліннями праці та соціального захисту населення забезпечити впровадження програмного комплексу "Наша сім'я" у всіх районах та містах області;

- забезпечити повне фінансування виплати допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Відповідно до Закону України від 21.11.1992 року №2811-ХІІ "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" в області протягом 2001 року призначено державної допомоги 107984 сім'ям з дітьми, кількість дітей на яких призначена допомога – 188643 чоловік. Станом на 1.01.2002 р. за даними Головного фінансового управління профінансовано видатки на виплату допомоги сім'ям з дітьми в сумі 26072,6 тис. грн. В цілому по області призначення, нарахування та фінансування зазначеної допомоги проводилось своєчасно.

Непрацюючим чоловікам, жінкам із числа військовослужбовців, жінкам, звільненим з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємств, які зареєстровані в державній службі зайнятості як безробітні, жінкам, які навчаються в навчальних закладах, незалежно від форм акредитування, зазначені виплати повинні здійснювати органи праці та соціального захисту населення. У зв'язку з тим, що не визначено джерела фінансування на виплату зазначеної допомоги, виникла заборгованість станом на 1.01.2002 року по виплаті одноразової та додаткової допомоги при народженні дитини у сумі 310,1 тис. грн.

Відповідно до Порядку надання щомісячної грошової допомоги малозабезпеченим особам, які проживають разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №1192 від 02.08.2000 р. органами праці та соціального захисту населення протягом 2001 року нараховано 156,6 тис. грн. допомоги на догляд, фактично профінансовано 28,25 тис. грн., заборгованість станом на 1.01.2002 р. становила 128,35 тис. грн.

Заборгованість з виплати зазначеної допомоги виникла у зв'язку з тим, що в ході формування бюджету на 2001 р. Міністерство фінансів України, за даними Міністерства охорони здоров'я, передбачило видатки на контингент одержувачів даної допомоги у сумі 24,2 тис. грн.

Значна увага в області приділялась роботі з питань призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу та твердого палива. За 2001 рік відділами субсидій управлінь праці та соціального захисту населення нараховано субсидій на житлово-комунальні послуги на суму 42,2 млн. грн. Станом на 01.01.2002 року субсидією на житлово-комунальні послуги користувалось 89,1 тис. сімей, що складає 19 % від загальної кількості сімей в області. Призначено субсидій для відшкодування витрат на придбання твердого палива та скрапленого газу 16,0 тис. сімей на суму 2,3 млн. грн.

Заборгованість відділів субсидій перед підприємствами і організаціями - надавачами послуг по нарахованих субсидіях станом на 01.01.2002 року з урахуванням боргів минулих років склала 8,7 млн. грн. Підприємства і організації, що надають послуги, профінансовані на суму 45,0 млн. грн.

У 2001 році призначено субсидію на житлово-комунальні послуги на 12 місяців - 4836 сім'ям, із зниженим розміром витрат на оплату житлово-комунальних послуг за рахунок їх економії - 20130 сім'ям, за рішенням комісій - 9630 сім'ям, в тому числі: на загальну площу – 2928; з якими укладено угоду про погашення заборгованості, терміном понад 24 місяців - 150; при наявності осіб, які перебувають в трудових стосунках, але не мають доходів – 957; при наявності працездатних осіб, які не працюють – 1310; звільнених від сплати визначеної частки витрат на придбання палива – 3372; не власнику житла – 536; які здають під найм або в оренду житлове приміщення – 3; які мають у своєму володінні (користуванні) у сукупності більше ніж одне житлове приміщення (будинки) – 114; у разі придбання житлового приміщення (будинку) – 182; які мають у володінні транспортний засіб - 78.

Станом на 01.01.2002 р. із 110077 особових справ отримувачів субсидій, які діяли станом на 01.01.2001 р. припинено надання субсидій по 527 справах. Виявлено недостовірну інформацію по 1446 справах, в тому числі: про доходи та майно по 1060 справах, в довідках юридичних осіб по 386 справах. Сума коштів, яка підлягає поверненню, склала 410,3 тис. грн., повернуто коштів 94,0 тис. грн.

Кабінет Міністрів України 27 грудня 2001 року прийняв постанову № 1763 "Про надання населенню субсидій готівкою для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого палива".

побутового палива". Постановою передбачалось запровадити з 1 січня 2002 року надання субсидій для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного палива.

Основними напрямками подальшого розвитку активних форм соціального захисту населення на перспективу мають стати напрями, мотивовані як з боку держави, так і місцевих органів самоуправління, а саме: запровадження єдиної технології обслуговування незайнятого населення, організація самозайнятості безробітних, профорієнтаційна робота, професійне навчання та перепідготовка, збільшення обсягів оплачуваних громадських робіт, поліпшення умов праці, надання адресної допомоги.

Для вирішення зазначених проблем необхідне постійне проведення моніторингових досліджень як на державному, так і регіональному рівнях, а саме:

- визначення межі бідності та спостереження за її змінами; складання переліку та розробка методології розрахунку основних індикаторів бідності з наступним впровадженням спостереження, аналізу, перспектив подолання;

- дослідження ефективності проведення заходів, спрямованих на подолання бідності;
- визначення неохоплених соціальною підтримкою груп населення, які потребують допомоги держави, а також розробка пропозицій щодо застосування до них діючих механізмів соціальної підтримки;
- моделювання соціально-економічних наслідків змін механізмів соціальної підтримки окремих груп населення;

- запровадження нових форм соціально-трудових відносин на регіональному, галузевому та міжгалузевому рівнях розвитку ринку праці в Україні.

Отже, зазначені напрями мають значно покращити систему соціального захисту населення Хмельниччини і в перспективі вирішити соціальні питання на регіональному ринку праці.

Надійшла 13.3.2003 р.

УДК 331.2

Т.А. ЗАЯЦЬ

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

МОТИВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ, ЗОРІЄНТОВАНОЇ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Стаття присвячена проблемі формування потужних мотиваційних стимулів до продуктивної зайнятості населення України, адекватної умовам стабілізаційного розвитку та поступового переходу до етапу економічного зростання. Визначено мотиваційні засади і відповідні механізми формування продуктивної зайнятості.

Мотиваційна складова повинна стати одним з найефективніших елементів сучасної державної соціально-економічної політики, яка формується під впливом системи нових суспільних відносин, пов'язаних з реформуванням власності, механізмом розподілу грошових доходів населення та соціальними гарантіями з боку держави щодо створення відповідних економічних умов для трудової діяльності населення. Підсумки розвитку вітчизняної економіки за останні роки свідчать про призупинення кризового падіння основних макро- і мезоекономічних показників та вихід на шлях створення необхідних передумов для забезпечення усталеного економічного зростання в державі. В контексті цих завдань провідне місце ми відводимо стимулюванню продуктивної зайнятості, тобто такої, яка відповідає суспільно необхідним потребам за своїми основними кількісними і якісними показниками, а також виступає необхідною основою зростання продуктивності усєї економічної системи. Висока продуктивність – головна ознака ефективної економічної системи, до якої повинна прагнути і Україна, мобілізуючи усі внутрішні і зовнішні чинники формування продуктивної зайнятості населення. Необхідно задіяти усі можливості, резерви зростання продуктивності, починаючи з окремого робочого місця в галузях економіки і завершуючи владними структурами.

Незважаючи на позитивні зміни в національній економіці, є всі підстави стверджувати про наявність кризи мотивації, зумовленої такими причинами: по-перше, для значної частини працездатного населення трудова діяльність у сфері офіційної економіки перестала бути джерелом задоволення первинних життєвих потреб, що власне і зумовлює перерозподіл робочої сили на користь нерегламентованої трудової діяльності; по-друге, відбувається заміщення рівня вищих потреб суспільно-корисної трудової діяльності – нижчими, а ступінь цього спрощення наближується до прямої деградації (падіння престижу чесної праці, криміналізація, в структурі мотивів переважають зорієнтовані на максимізацію прибутку тощо); по-третє, зміни в системі відносин власності стверджують нові орієнтири і пріоритети в трудовій діяльності; по-четверте, на трудову мотивацію деструктивний вплив чинять безробіття, низька диференційованість заробітної плати залежно від кваліфікації працівника, дискримінація за статтю тощо. Подолання кризи мотивації повинно розглядатися як необхідна передумова радикальних змін на шляху до ствердження нових мотиваційних засад в сфері трудової